

Niccolo Machiavelli: Mandragola – Komedija v petih dejanjih

Mandragola je Machiavellijevo pomembno literarno delo – je **komedija**, ki je nastala leta 1520 in je hkrati tudi najčistejši primer renesančne komedije. Najprej vam bom povedal kaj komedija sploh je in kako je nastala. Komedija je poleg tragedije glavna dramska zvrst, ki prikazuje konflikte, ki so pogosto navidezni, jih razpleta v veder konec in zbuja smeh s komiko.

Komedija je nastala na podlagi Plavtovih in Terencovih iger, ki so jih najprej igrali v latinščini, takoj po letu 1500 pa so začeli nastajati prvi primeri italijanskih komedij po rimskih zgledih. Od obeh je prevzela motive, kompozicijo, odsko tehniko in tipe. Prve komedije je napisal Ariosto, ob njem še Bernardo Dovizi da Bibbiena. V zgradbi, tipih in tehniki je Machiavelli ohranil glavne značilnosti rimske komedije, vendar na novi podlagi. Dogajanje se ne pleče več po muhastih pravilih nepredvidljive usode z njenimi zmešnjavami, preobrati in razpleti, ampak po zvitem človeškem načrtu. Za najboljšo komedijo tistega časa je obveljala Machiavellijeva Mandragola, ki jo bom danes tudi predstavil.

Avtor najprej razkrije ozadje – kaj se je zgodilo v preteklosti.

Callimaco sta umrla mati in oče, ko je bil star 9 let in od takrat je živel v Parizu. Kmalu je prišel Camillo Calfucci in tako so se začeli pogovarjati o lepoticah, a se niso mogli zediniti katera je najlepša in tako je Callimaco spoznal Lucrezio, v katero se je tudi zaljubil. Callimaco misli, da je ne bo mogel dobiti za ženo. Služabniku Siru zaupa načrt, kako bo osvojil Lucrezio. Callimaco se boji takoj posredovati.

Liguria, ki je dober prijatelj Lucrezijinega moža – messerja Nicie, je prosil, naj mu jo pomaga osvojiti. Njegov načrt je bil tak, da bi Lucrezio zvalil na kopališče, kjer bi bil tudi on in bi jo tam poskusil osvojiti. Messer Nicia pa se brani, da bi skupaj z Lucrezio odšla na kopališče. Po posvetu z Ligurijem Callimaco reče : **»Če mi noben načrt ne daje upanja, bom gotovo umrl«**. Tako se je tudi odločil, da naredi vse, da jo dobi. Z Ligurijem kmalu prideta do briljantnega načrta. Odločita se, da bo Callimaco odigral zdravnika in bo z intrigo – spletko prišel do Lucrezije.

Callimaco Nicii vliva upanja, hkrati pa mu pravi, da je lahko tudi sam impotenten. Tega Nicia ne verjame, zato naredi vse, kar mu Callimaco naroči. Siro in messer Nicia pojdeta po ženino vodo, da bi ugotovili vzrok, da ne moreta imeti otrok. Siro čaka Nicio in ga hkrati tudi upravlja – pravi, da je »tepec«, saj je očitno, da ga njegov gospodar in Ligurio **vlečeta za nos**. Ko prinese vodo, Callimaco nekaj naklada po latinsko. Callimaco ustvari zvarek iz **mandragole** po katerem se imenuje knjiga, saj je s pomočjo te pijače prišel v stik z Lucrezio. Nicii pove, da ima ta zvarek tudi stranske učinke in sicer pravi, da bo prvi, ki bo spal z ženo, po tem, ko bo spila zvarek, umrl v 8 dneh. Callimaco komaj uspe prepričati Nicio, da bodo dali nekoga drugega tisto noč ležati zraven nje. Ko pove Nicia Lucrezii za zvarek, ga Lucrezia sprva noče spiti, saj pravi, da Bog tega ne dovoli. Lucrezia mora najprej govoriti z očetom, da ji bo le-ta dal blagoslov, da bo lahko zanosila. Ligurio in Nicia odideta k Lucrezijini materi in ji rečeta, naj jo poskusi prepričati, da spije zvarek. Mati ju seveda uboga, saj hoče imeti vnučke. Na poti v župnišče se Ligurio in Nicia odločita, da bosta očeta podkupila. Tu lahko vidimo, da je **podkupljivost** že zelo dolgo prisotna v vsakdanjem življenju in ni »izum« zadnjega časa. Ligurio zelo dobro spletkari in skozi spletke prepriča očeta naj da dekletu – Lucreziji svoj in hkrati božji blagoslov, da lahko deklica vzame zvarek. Messer Nicia se dela gluhega, Ligurio pa očetu pripoveduje nekaj čisto drugega, kot pa sta se z Nicio zmenila. Nicia začne nekaj govoriti medtem, ko se Ligurio meni z očetom, a Ligurio reče očetu, da je že malce blazen. Nicia se sprašuje ali je pijan ali pa se mu meša. Tu je lepo vidno, da je Ligurio Nicio prinesel naokrog. Lucrezia se še zmeraj ne strinja z odločitvijo za zanositev. Župnik in mati jo prepričujeta, da je to prav in da bo naslednje leto, ko se otrok rodi, srečna. Lucrezijo komaj prepričata, da popije zvarek. Tu pa je videti tudi bogokletstvo.

Callimaco se sprašuje, če je pametno, kar dela. Vsake toliko časa kar malce okleva in sprašuje se, ali je znorel. Pravi, da si s tem, kar dela le podaljšuje upanje. Ko je vse zmenjeno, se Callimaco spomni, da je Nicii rekel, da bo on zraven, ko bodo našli nekega klateža in ga dali ženi v posteljo. A on naj bi bil ta klatež. Pater (oče) se obleče v Callimaca in pravega Callimaca - klateža najdejo na trgu blizu messerjeve hiše in ga pripeljejo k ženi Lucreziji v posteljo. Callimaco Lucreziji vse razloži in tako se zmenita, kako in kje se bosta videvala v nadaljnje. Vse skupaj se je izteklo po Callimacovih načrtih.

Zmago slavi brezobzirna bistrost nad omejenostjo. Ideja dela je deloma naperjena zoper cerkev in menišstvo, zgradba je erotično drzna, vendar predvsem satirična.

Knjiga ima veliko smešnih dogodivščin. Nekatere fraze so se ohranile do danes. Ena takih je »V rit naj me piše«.

O avtorju in delu:

Niccolo Machiavelli se je rodil leta 1469 v Firencah. Bil je italijanski državnik – politik, zgodovinar, teoretik politike in diplomat v rojstnem kraju. Kot teoretik politike je dajal praktične nasvete, kako osvojiti in obdržati oblast. V knjigi *Il principe (Vladar - 1513)* so videli njegovi nasprotniki opravičilo za avtoritarno državo, ki je ne vežejo nikakršna npravna pravila. Po Machiavelliju se imenuje tudi makiavelizem – to so politična načela o vladanju, kakor jih je zapisal v *Vladarju*. Preneseno so ta načela: brezobzirna, zahrbtna politika – ravnanje.

Rojstni čas Machiavellijeve »Mandragole« je obdobje visoke renesanse, okoli leta 1500. To je obdobje velikih prelomov v družbi in posamezniku, v miselnosti, načinu življenja in čustvovanja.

Machiavellijev življenjski čas je čudovito razgibana doba moškega vretja človeštva, polna dinamizma, strastnih iskanj in prerojevanja ob prelomu 15. v 16. stoletje.

V širšem smislu je to obdobje odkrivanja človekovega resničnega sveta. Človekov pogled se je odvrnil od zazrtosti v onostransko glorio obljubljenega sveta k realnim dimenzijam svojega tostranskega življenja, njegovim konfliktom in skladnostim. Zbudil se je iz duhovne zamaknjenosti metafizično verovanih razodetij v polnokrven utrip svojega telesa, svojih čustvovanj in umivanj. Iz univerzalnega verskega občestva se je zavedel sebe, svojega dvoma in svoje individualne moči, svojega razuma pa tudi svoje ustvarjalne strasti. Pričel je dvomiti, rušiti in ustvarjati.

Umrli je v Firencah leta 1527.